

Notitie Meicirculaire 2023

Hoofdstuk 1: Algemene mededelingen

Inleiding

De meicirculaire 2023 geeft financiële informatie over de jaren 2023 en verder. Deze notitie geeft een overzicht van de verwachte financiële gevolgen voor de hoogte van de Algemene Uitkering (AU) en de decentralisatie- en integratie-uitkeringen die wij van het Rijk ontvangen uit het gemeentefonds.

De meicirculaire verwerken wij in de meerjarenbegroting 2024-2027. De financiële gevolgen van deze meicirculaire vergelijken wij in deze notitie met de cijfers uit onze meerjarenbegroting 2023-2026.

Wij vragen u om akkoord te gaan met de financiële uitkomst van de meicirculaire 2023 en de verwerking hiervan in de meerjarenbegroting 2024-2027. De financiële gevolgen voor het lopende jaar 2023 verwerken wij in de eerstvolgende berap van 2023.

Accresen

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt al jaren voor het grootste deel bepaald door de ontwikkeling van de totale rijksuitgaven (accresrelevante uitgaven; ARU). Volgens de reguliere normeringssystematiek (trap-op-trap-af) hebben wijzigingen in de totale rijksuitgaven direct invloed op de ontwikkeling van de algemene uitkering en daarmee op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds wordt het accres genoemd.

Het kabinet heeft in haar coalitieakkoord van 2022 in overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) besloten om het volumedeel van het accres voor 2022-2025 vast te zetten op de stand van de Voorjaarsnota 2022. Het accres wordt wel bijgesteld als gevolg van de jaarlijkse loon- en prijsontwikkeling zoals deze door het CPB wordt geraamd.

Nieuwe normeringssystematiek - tijdelijke korting gemeentefonds?

In het coalitieakkoord 2022 van het kabinet is een nieuwe systematiek voor het gemeentefonds aangekondigd, die autonomie en stabiliteit zou moeten bevorderen en waarbij verruiming van het belastinggebied zal worden betrokken. Vooruitlopend op deze nieuwe systematiek heeft het Rijk eenzijdig het gemeentefonds vanaf 2026 op een (fors) lager niveau vastgesteld en de trap op, trap af-systematiek buiten werking gesteld. Daarmee vervalt de koppeling aan de rijksuitgaven. Het accres vanaf 2026 wordt alleen bijgesteld als gevolg van de jaarlijkse loon- en prijsontwikkeling.

Het kabinet heeft inmiddels besloten dat het gemeentefonds vanaf 2027 geïndexeerd wordt op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Uitgangspunt is dat het gemeentefonds meerjarig de ontwikkeling van het nominaal bbp volgen. De volumeontwikkeling wordt daarmee gebaseerd op een historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp, waardoor het gemeentefonds minder gaat schommelen. De gemeenten maken zich grote zorgen over de financiële gevolgen van deze systematiek, met name omdat de zorgkosten veel sneller stijgen dan het gemiddelde bbp.

Omdat de gewijzigde normeringssystematiek nog niet verder is uitgewerkt en omdat het belastinggebied nog niet is uitgebreid, blijven gemeenten met een financieel gapend gat zitten in hun meerjarenbegroting: over het zogenaamde ravijnjaar 2026. De daling van het accres tussen 2025 en 2026 is nog steeds heel groot.

Om gemeenten enigszins tegemoet te komen, stelde het kabinet bij de septembercirculaire 2022 eenmalig voor het jaar 2026 € 1 miljard extra beschikbaar. Omgerekend een bedrag van ongeveer € 5 miljoen voor onze gemeente. Het kabinet heeft nu besloten om deze € 1 miljard voorlopig structureel toe te kennen totdat er definitief besluitvorming plaats heeft gevonden over de nieuwe normeringsystematiek en de uitbreiding van het belastinggebied.

Ondanks dit lapmiddel is het saldo voor het gemeentefonds nog steeds negatief: vanaf 2026 ontvangen gemeenten onder andere door het lager vastgestelde accres en de terugkeer van de opschalingskorting structureel zo'n € 3 miljard minder. Dat is omgerekend voor Súdwest-Fryslân structureel € 15 miljoen minder. Op de Algemene Ledenvergadering van de VNG van 14 juni jl. is een resolutie (zie bijlage) aangenomen waarin de VNG het kabinet oproept samen met de gemeenten te komen tot een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief.

Hoofdstuk 2: Financiële gevolgen meicirculaire 2023

Uitkomsten meicirculaire 2023

De laatste cijfers van de algemene uitkering die u van ons heeft ontvangen, waren gebaseerd op de septembercirculaire 2022. Deze cijfers zijn via de notitie septembercirculaire 2022 aan de raad verstrekt via actieve info en financieel verwerkt bij de actualisatie van de meerjarenbegroting 2023-2026.

We hebben berekend hoeveel geld we de komende jaren op basis van deze nieuwe circulaire ontvangen van het Rijk vanuit het Gemeentefonds. We vergelijken de uitkomst van onze berekening met de bedragen die we hebben opgenomen in de geactualiseerde meerjarenbegroting 2023-2026.

Tabel 2

Meicirculaire 2023 Súdwest-Fryslân	2023	2024	2025	2026	2027
Meicirculaire 2023	201.920.762	215.932.661	217.942.768	200.655.211	198.963.743
Begroting 2023-2027 SWF	200.121.786	204.468.718	205.965.350	192.771.074	186.173.721
Saldo:	1.798.976	11.463.943	11.977.418	7.884.137	12.790.022

In tabel 2 komt het ravijnjaar 2026 duidelijk naar voren. We verwachten 17 miljoen minder te ontvangen dan in het jaar 2025. Een daling van bijna 8%.

Wat moeten wij van het overschot uit tabel 2 betalen?

Van de voordelige saldi uit tabel 2 reserveren wij allereerst geld voor de zogenaamde taakmutaties. Het Rijk heeft het Gemeentefonds o.a. aangevuld om extra taken uit te voeren. We zijn niet verplicht het geld ook daadwerkelijk uit te geven aan deze taken, maar over het algemeen besluiten we hier wel toe. Uiteindelijk beslist de gemeenteraad over de inzet van de middelen.

Taakmutaties

In de circulaire is een aantal taken opgenomen waarvoor we extra geld ontvangen uit de algemene uitkering. Vooral nog gaan we ervanuit dat we deze bedragen nodig hebben om de bijbehorende taken uit te voeren. Definitieve besluitvorming leggen wij aan college en raad voor in de eerstvolgende berap (voor het jaar 2023) en in de concept meerjarenbegroting 2024-2027.

De volgende taakmutaties zijn van toepassing:

Tabel 3

Taakmutaties Meicirculaire 2023	2023	2024	2025	2026	2027
Loon- en prijsstijgingen		7.000.000	7.000.000	7.000.000	7.000.000
Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslag	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Flankerend beleid energiearmoede	264.000				
Dienstverlening gemeenten aanpak armoede en schulden	211.000				
Jeugdzorg		763.000	490.000	-450.000	-84.000
Jeugdzorg loon- loon en prijsbijstelling extra budget		444.000	254.000		
Loon- en prijsbijstelling 2023 Voogdij 18+	300.000	300.000	300.000	0	0
Compensatieregeling voogdij 18+	-150.000				
Werkdrukverlaging jeugdbescherming	-58.000				
Jeugdhulp kinderen in een AZC (DU)	-17.000	-17.000	-17.000	-17.000	-17.000
Integraal Zorgakkoord (WMO abonnementstarief)			565.000	565.000	565.000
Terugdraaien eigen bijdrage huishoudelijke hulp WMO			480.000	480.000	480.000
Herinvoering eigen bijdrage WMO				-1.146.000	-1.146.000
Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches (DU)	-330.000	-330.000	-330.000	-330.000	-330.000
Leerlingenvervoer Oekraïne	158.000				
Taal voor ontheemden uit Oekraïne	87.000				
Maatschappelijke begeleiding	45.000				
WSW loon- en prijsindexatie	1.117.000	1.147.000	1.169.000	1.135.000	1.105.000
Loon- en prijsbijstelling 2023 overige participatie	37.000	37.000	37.000	0	0
Participatie beschut werken	16.000	16.000	16.000	16.000	16.000
Wet Goed Verhuurderschap	-10.000	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Totaal taakmutaties	1.685.000	9.335.000	9.939.000	7.228.000	7.564.000

Loon- en prijscompensatie

We ontvangen jaarlijks een compensatie voor loon- en prijsstijgingen. We ontvangen hiervoor dit jaar structureel € 7 miljoen. Hiervan moeten wij de interne en externe loon- en prijsstijgingen bekostigen. Deze jaarlijkse compensatie is vaak niet voldoende om al onze eigen gestegen kosten te dekken. Ook dit keer is de compensatie niet voldoende om alle interne en externe loon- en prijsstijgingen op te kunnen vangen.

Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslag

Op 1 januari 2023 is de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen in werking getreden. Vanaf 2023 uitkeringsjaar is er structureel jaarlijks € 15.000 extra beschikbaar voor de financiële gevolgen die de uitvoering van deze wet met zich meebrengt voor gemeenten.

Flankerend beleid energiearmoede

Het kabinet stelt in totaal incidenteel € 200 miljoen voor de jaren 2022 tot en met 2024 beschikbaar om een stapeling van sociale en maatschappelijke problemen als gevolg van de hoge inflatie te voorkomen. Van dit bedrag wordt in 2023 in totaal € 50 miljoen via het gemeentefonds aan gemeenten beschikbaar gesteld voor de verwachte extra inzet die nodig zal zijn op het gebied van vroegsignalering en om gemeenten tegemoet te komen in het verwachte extra beroep op bijzondere bijstand. Voor ons is dit een incidenteel bedrag van € 264.000. In een latere circulaire worden we geïnformeerd over de middelen voor 2024 en de verdeling daarvan. We stellen voor dit bedrag toe te voegen aan het krediet gemeentelijk schuldenbeleid.

Dienstverlening gemeenten aanpak armoede en schulden

Voor de Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden, die in juli 2022 aan de Tweede Kamer is gepresenteerd, heeft het kabinet in 2023 in totaal € 118 miljoen beschikbaar gesteld. Van deze middelen wordt € 40 miljoen via het gemeentefonds aan gemeenten beschikbaar gesteld als investering in betere dienstverlening door gemeenten op het gebied van armoede en schulden. Wij ontvangen een incidenteel bedrag van € 211.000. We stellen voor dit bedrag toe te voegen aan het krediet gemeentelijk schuldenbeleid.

Jeugdzorg

Gemeenten en Rijk hebben een principeakkoord bereikt over het financiële kader voor de Hervormingsagenda Jeugd. De beschikbaarstelling van extra middelen en de verdeling is onder voorbehoud van de omzetting van het principeakkoord in een definitief akkoord op het geheel van de Hervormingsagenda.

In totaal wordt € 1,36 miljard in 2024 en € 859 miljoen in 2025 aan de algemene uitkering van het gemeentefonds toegevoegd voor jeugdzorg. Daar bovenop is voor 2024 en 2025 loon- en prijscompensatie beschikbaar gesteld, gebaseerd op deze beide extra bedragen. Het kabinet verzacht het ingroeipad van de besparingsopgave met € 285 miljoen (voor 2024 met € 89 miljoen en voor 2025 met € 196 miljoen). Daarnaast laat het kabinet de extra besparing van € 100 miljoen in 2024 vervallen. Per saldo ontvangen wij in Súdwest-Fryslân € 1.207.000 in 2024 en € 744.000 in 2025 meer dan tot nu toe door ons begroot.

Helaas zijn dit incidentele bedragen waardoor gemeenten nog steeds geen zekerheid hebben voor de jaren vanaf 2026 en blijft de besparingsopgave voorlopig overeind. Er zijn door het Rijk nog wel middelen op haar eigen begroting gereserveerd voor 2026 en verder. De beschikbaarstelling van deze middelen voor de jaren 2026 en verder vindt plaats na het advies van een deskundigencommissie en de besluitvorming daarover.

We hadden al een stelpost opgenomen voor de jaren 2024-2027 voor een verwachte extra bijdrage van het Rijk voor Jeugdzorg. De stelposten voor 2024 en 2025 zijn nu vervangen door werkelijke toegekende bedragen gebaseerd op het principeakkoord. Dit alleen voor de jaren 2024 en 2025 omdat het Rijk voor die jaren werkelijk geld heeft toegevoegd aan de algemene uitkering. Voor de jaren vanaf 2026 heeft het Rijk nog geen extra budget aan de algemeen uitkering toegevoegd. Daarom hebben we voor die jaren nog steeds een stelpost aan verwachte bijdrage van het Rijk opgenomen. Deze stelposten zijn voor ons € 450.000 (in 2026) en € 84.000 (in 2027) lager dan tot nu toe bekend was.

Compensatieregeling voogdij 18+

Per 2023 is een deel van de integratie-uitkering Voogdij 18+ overgeheveld naar de algemene uitkering. Voor dit overgeheveld budget wordt nog één keer loon- en prijsbijstelling toegekend voor de periode 2023 tot en met 2025. Daarna moeten de loon- en prijsstijgingen vanuit het accres betaald worden. Daarnaast vind er dit jaar nog een afrekening plaats over een te hoog gestort budget in het gemeentefonds voor te veel ontvangen budget in 2022 via de decembercirculaire 2023. We hebben hiervoor bij de resultaatbestemming 2022 € 150.000 gereserveerd. De werkelijke korting bedraagt € 170.000.

Werkdrukverlaging jeugdbescherming

Gezien de acute situatie - met de hoge werkdruk en wachtlijsten - in de jeugdbescherming is er in overleg met de VNG besloten om voor het jaar 2023, eenmalig, € 10 miljoen aan het gemeentefonds te onttrekken ten behoeve van de daling van de werkdruk. Wij onttrekken daarom incidenteel een bedrag van € 58.000 aan ons jeugdbudget.

Kinderen in een AZC

Vanaf 2019 zijn gemeenten volledig verantwoordelijk voor de organisatie en financiering van jeugdhulp aan kinderen in een AZC. Hiervoor is structureel € 5,1 miljoen beschikbaar. De huidige verdeling is gebaseerd op de cijfers van januari 2022 tot en met december 2022. Deze bedragen zijn voorlopig ook voor 2023 en verder gehanteerd. Wij krijgen op basis van die gegevens over 2022 voorlopig structureel € 102.000. Dat was € 17.000 meer.

Afschaffen Wmo abonnementstarief en herinvoeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage

Per 2019 heeft het Rijk een abonnementstarief ingevoerd voor alle Wmo-voorzieningen. Op dit moment betaalt elke cliënt die van één of meer van deze voorzieningen gebruik maakt, € 19 per maand (het abonnementstarief), ongeacht het inkomen.

Dit abonnementstarief had een aanzuigende werking op het gebruik, waardoor de kosten voor gemeenten zijn gestegen. Het Rijk geeft daarom vanaf 2025, (na langdurige overleggen met de VNG) een compensatie van landelijk 110 miljoen. Wij ontvangen daarom vanaf 2025 een structureel extra budget van € 565.000. Vooralsnog gaan wij ervan uit dat wij dit bedrag aan de WMO gaan uitgeven.

Aanvullend heeft het Rijk besloten om voor alle WMO-voorzieningen waar nu het abonnementstarief voor geldt, een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren. Deze wijziging gaat per 1 januari 2026 in. Hoe de nieuwe, inkomensafhankelijke eigen bijdrage er precies uit komt te zien wordt in de komende periode verder uitgewerkt. Vooruitlopend op dit besluit had het Rijk bij de vorige meicirculaire besloten om ons budget te verlagen met € 480.000 vanaf 2025 (landelijk € 95 miljoen). Op dat moment was er sprake van een inkomensafhankelijke bijdrage voor alleen de Huishoudelijk Hulp. Dat besluit wordt nu teruggedraaid en vervangen door een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor alle WMO-voorzieningen.

In plaats van een korting van € 95 miljoen per 2025, heeft het Rijk besloten om vanaf het jaar 2026 de algemene uitkering met € 225 miljoen te korten. Het Rijk gaat ervan uit dat gemeenten landelijk € 225 miljoen minder aan de WMO uit gaan geven dan nu het geval is omdat de aanzuigende werking van het abonnementstarief vervalt. De gedachte daarbij is dat vermogende zorggebruikers minder een beroep zullen doen op de WMO vanwege de herinvoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Dit zorgt voor een korting van € 1.146.000 op onze algemene uitkering. Vooralsnog gaan wij ervan uit dat wij dit bedrag minder aan de WMO gaan uitgeven.

Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches (DU)

Deze uitkering is per 2023 uit de algemene uitkering gehaald en toegevoegd aan de brede Specifieke Uitkering GALA. Het gaat dan ook om het verschuiven van € 330.000 aan inkomsten van de algemene uitkering naar een specifieke uitkering.

Leerlingenvervoer Oekraïne

Gemeenten hebben de regie en verantwoordelijkheid voor het leerlingenvervoer aan leerlingen uit Oekraïne. We ontvangen daarom nog één keer een tegemoetkoming van € 158.000. Deze uitkering heeft betrekking op de periode van januari 2023 tot en met 31 juli 2023. Vanaf die datum worden we geacht de kosten te dekken uit de algemene middelen omdat wij o.a. per leerling en inwoner een bedrag via de algemene uitkering ontvangen.

Taal voor ontheemden uit Oekraïne

Ontheemden uit Oekraïne hebben nu beperkte mogelijkheden om de Nederlandse taal op vrijwillige basis te leren. Om een hogere arbeidsparticipatie te stimuleren, het mogelijk te maken voor Oekraïners om werk te doen dat past bij hun vaardigheden en opleiding en om deel te kunnen nemen aan de Nederlandse maatschappij, is het leren van de Nederlandse taal essentieel. Deze middelen (voor ons incidenteel € 87.000) hebben tot doel het gemeentelijke aanbod van taalonderwijs aan volwassen ontheemden uit Oekraïne te stimuleren. Dit kunnen ontheemden zijn die daar behoefte aan hebben, die dat nodig hebben om werk te vinden of die werk willen vinden dat beter past bij hun vaardigheden, werkervaring en onderwijsachtergrond.

Maatschappelijke begeleiding inburgeringsplichtige asielmigranten

Conform artikel 18 van de Wet inburgering 2013 voorziet het college in de maatschappelijke begeleiding van inburgeringsplichtige asielmigranten en hun gezinsleden. Gemeenten ontvangen hiervoor in 2023 € 2.370 per inburgeringsplichtige. We voegen incidenteel € 45.000 toe aan het budget voor Vluchtelingenwerk.

WSW loon- en prijscompensatie

De omvang van de integratie-uitkering Participatie - WSW wijzigt als gevolg van de toekenning van de loon- en prijsbijstelling 2023. Zoals gebruikelijk geven we dit volledige bedrag een-op-een door aan de gemeenschappelijke regeling van Empatec, ons sociaal werkbedrijf.

Met de Voorjaarsnota heeft het kabinet besloten om gemeenten te compenseren voor de bijzondere verhoging van het wettelijk minimumloon voor medewerkers in de Wsw. In 2023 gaat het om een bedrag van € 27 miljoen. *De compensatie wordt opgenomen en verwerkt in de septembercirculaire 2023.* Ook deze compensatie zullen we een-op-een doorbetalen aan Empatec.

Participatie overig

Voor de overige nieuwe doelgroepen in het kader van de participatiewet (niet WSW) ontvangen we structureel € 37.000 extra voor loon- en prijscompensatie 2023 tot en met 2025. Vanaf 2026 worden we geacht deze loon- en prijscompensatie uit het accres te betalen. Daarnaast ontvangen we structureel € 16.000 extra voor beschut werken.

Wet Goed Verhuurderschap

Het Rijk heeft in haar coalitieakkoord afgesproken dat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om malafide verhuurderschap en discriminatie op de huurmarkt gericht aan te pakken. Daarvoor hadden we via de decembercirculaire 2022 structureel € 93.000 ontvangen. Er is door het Rijk en de VNG geconstateerd dat de budgetten van landelijk jaarlijks € 12,4 miljoen niet op de juiste wijze zijn verdeeld. Daarom vindt er een correctie plaats van (uiteindelijk) structureel € 40.000.

Meicirculaire verwerkt in Begroting 2024-2027

In tabel 2 hebben we berekend hoeveel geld we de komende jaren op basis van deze nieuwe circulaire ontvangen van het Rijk vanuit het Gemeentefonds. In die bedragen hebben we vanaf 2024 structureel € 600.000 meer aan inkomsten opgenomen vanwege een hogere onderuitputting van het btw-compensatiefonds. Daarmee komt deze stelpost op € 1.600.000, het maximale bedrag dat we mogen opvoeren.

Daarnaast hebben we vanaf het jaar 2024 € 600.000 aflopend naar € 500.000 minder aan inkomsten opgenomen omdat de prognose van de hogere aantallen in de toekomst door het Rijk naar beneden is bijgesteld.

Na verrekening van de taakmutaties blijft het volgende saldo over:

Eindsaldo Meicirculaire 2023	2023	2024	2025	2026	2027
Meicirculaire 2023 t.o.v. meerjarenbegroting 2023	1.798.976	11.463.943	11.977.418	7.884.137	12.790.022
Taakmutaties	1.685.000	9.335.000	9.939.000	7.228.000	7.564.000
Saldo:	113.976	2.128.943	2.038.418	656.137	5.226.022

Wij hebben de hierboven genoemde cijfers opgenomen in de programmabegroting 2024-2027. De gevolgen voor het jaar 2023 leggen wij aan college en raad voor via de eerstvolgende berap.